

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας,
Έρευνας και Θρησκευμάτων

Πολιτικές του Υπουργείου Παιδείας για την ΕΕΚ & την Εκπαίδευση Ενηλίκων

Αιμιλία Λυμπεράκη - Besson

«Ουδέν κακόν αμιγές καλού»

Η οικονομική κρίση που έπληξε οδυνηρά τη χώρα μας, έγινε παράλληλα η αιτία να αποκαλυφθούν και να συνειδητοποιηθούν απ' όλους μας οι βαθιές ανισοροπίες και αναντιστοιχίες στην οικονομία, στην κοινωνία, στη δομή της Δημόσιας Διοίκησης και στην αγορά εργασίας.

Ένας από τους τομείς που εμφάνισαν σοβαρές αντιφάσεις είναι της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης (ΕΕΚ). Τα στοιχεία των διεθνών οργανισμών και της Ε.Ε., δείχνουν, δυστυχώς, πολύχρονες εγγενείς αδυναμίες και αναντιστοιχίες στις σχέσεις της ΕΕΚ με την αγορά εργασίας.

Από την υπέρβαση των καθυστερήσεων αυτού του τομέα εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό το ξεπέρασμα της κρίσης και η οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Συνειδητοποιώντας αυτές τις αδυναμίες, η πρόκληση είναι να διατυπώσουμε και να εφαρμόσουμε ένα πρόγραμμα αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού, ώστε να είναι όσο το δυνατό πιο έτοιμο να συμβάλλει στη νέα ανάπτυξη με τους καλύτερους όρους αποδοτικότητας.

Όσο υψηλότερο είναι το γενικό επίπεδο εκπαίδευσης - κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, τόσο ταχύτερη και καλύτερη θα είναι η προσαρμογή του στη θέση εργασίας. Από αυτό θα εξαρτηθεί η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης, του κλάδου και της χώρας. Από αυτό εξαρτάται και ο χρόνος απόσβεσης του επενδυμένου κεφαλαίου, ώστε να γίνουν νέες επενδύσεις που θα κατοχυρώνουν και την συνέχεια και τη σταθερότητα στις θέσεις εργασίας.

Μια άριστη σύζευξη και ισόρροπη σχέση δίνει την καλύτερη απάντηση. **Συνεχής ευελιξία στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και συνεχείς επενδύσεις για διασφάλιση σταθερής εργασίας.** Όταν το ένα από τα δύο λείπει, η αγορά αποδιοργανώνεται και ελλοχεύουν η κρίση και η ανεργία.

Τα μέσα που διαθέτουμε για την συνεχή αναβάθμιση των ικανοτήτων είναι οι δομές τυπικής και μη τυπικής ΕΕΚ. Μέσα στην τελευταία, υπάγεται και η δια βίου μάθηση, η οποία διατηρεί σε συνεχή αντιστοιχία τις εργασιακές γνώσεις και ικανότητες με τις νέες επιστημονικές εφαρμογές στην παραγωγή.

Υστερούμε!

Γηράσκω... μη διδασκόμενος!

Η αλήθεια είναι πως στη χώρα μας, όχι μόνο είναι υποτιμημένη η ΕΕΚ ως προσανατολισμός των νέων, αλλά και η Δια Βίου, μη τυπική εκπαίδευση, είναι απαξιωμένη. Και ενώ οι αποκτημένες κάθε φορά ειδικές γνώσεις και δεξιότητες απαξιώνονται στην αγορά εργασίας ταχύτατα και ανάλογα με το επάγγελμα, η αντίστοιχη προσέλευση στην επανεκπαίδευση και στη δια βίου μάθηση για αναβάθμιση γνώσεων και δεξιοτήτων είναι πολύ μικρή.

Στην άτυπη συνεχιζόμενη κατάρτιση διαφόρων μορφών, προσφεύγει περιστασιακά μόνο το 14%, ενώ στη Δια Βίου μάθηση προσφεύγει μόνο το 3% (έναντι μ.ο. 9% στην Ε.Ε.)

Παλιότερη έρευνα του ΚΑΝΕΠ της ΓΣΕΕ, σε δείγμα 2.401 αποφοίτων δημοσίων και ιδιωτικών ΙΕΚ και ΚΕΚ της περιόδου 2008-2009 έδειξε ότι τα ποσοστά απορρόφησης των εκπαιδευομένων από την αγορά εργασίας διαμορφώνεται, για τα ΙΕΚ σε 21,8%, και για τα ΚΕΚ σε 15,7%! **Αυτό σημαίνει αποτυχία του συστήματος και ένα πραγματικό κόστος ανά καταρτιζόμενο που έπιασε δουλειά στην ειδικότητα, 4,58 φορές περισσότερο από το αρχικά υπολογιζόμενο στα ΙΕΚ και 6,37 φορές περισσότερο στα ΚΕΚ!**

Έρευνα των αντιστοιχιών επιπέδου ΕΕΚ και των αναγκών της αγοράς εργασίας στην Περιφέρεια Αττικής, με βάση το πρότυπο του συστήματος ΡΙΑΑC του ΟΟΣΑ, η οποία διεξήχθη από το Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθήνας και την Περιφέρεια Αττικής το 2015, έδειξε ότι το 65,8% των απασχολούμενων υστερεί σε ειδικές ψηφιακές ικανότητες και, αν δεν προβεί σε αναβάθμιση των ικανοτήτων του, κινδυνεύει να χάσει τη θέση εργασίας.

Παράλληλα, η υστέρηση σε επιχειρήσεις νέων τεχνολογιών (start-ups, τεχνοβλαστοί), το brain drain, η εμμονή σε ένα μοντέλο «έντασης εργασίας» και όχι «έντασης γνώσης», καταδεικνύουν την αναγκαιότητα ριζοσπαστικών τομών, τόσο στο μοντέλο των επενδύσεων, όσο και της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Μέσα στις αδυναμίες που πρέπει να διορθώσουμε είναι και η εξισορρόπηση δαπανών του ιδιωτικού με τον δημόσιο τομέα στην Έρευνα & καινοτομία, τομέας στον οποίο υστερούμε σημαντικά από το μ.ο. της Ε.Ε.

Η συμβολή των ικανοτήτων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στην παραγωγικότητα της εργασίας και στην οικονομική ανάπτυξη, αποτελεί κοινό

διακύβευμα των διαφόρων παραγωγικών συστημάτων και μοντέλων οικονομικής ρύθμισης, χωρίς να παραγνωρίζουμε τον ρόλο της δίκαιας κατανομής και διαχείρισης πλούτου.

Άλλωστε, αυτό που θα κάνει τη διαφορά και θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για βιώσιμη ανάπτυξη είναι ο δομικός μετασχηματισμός του μοντέλου παραγωγής που σήμερα διώχνει μυαλά αντί να φέρνει επενδύσεις. Η ενθάρρυνση της συμμετοχής μπορεί να συμβάλλει στην αναστροφή της μονόπλευρης φυγής των νέων επιστημόνων στο εξωτερικό (φαινόμενο brain drain).

Ένα σύστημα αυτοεξέλιξης εφ' όρου ζωής

Θα αποτολμούσα μια παρατήρηση. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα, σε όλα τα επίπεδα θα πρέπει, πέρα από τις τυπικές και ουσιαστικές γνώσεις που είναι απαραίτητες για κάθε νέο για να ισοτιμηθεί με το τρέχον επίπεδο της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, να διδάσκει και **ένα διαλεκτικό, εξελισσόμενο σύστημα αυτοελέγχου και αναβάθμισης των κατεκτημένων γνώσεων.** Με τον τρόπο αυτό, το κάθε άτομο θα έχει έναν μηχανισμό άενας πρόκλησης για ανανέωση και αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων. Τότε ο εργαζόμενος θα είναι πολύ πιο φιλικός με τις δομές της Δια Βίου μάθησης και την αυτομόρφωση. Εδώ η συμβολή του **Εθνικού Πλαισίου Προσόντων** είναι αποφασιστική για τον έλεγχο και τις συγκρίσεις.

Η Μαθητεία

Η αναφορά στο μοντέλο της μαθητείας έχει ειδική σημασία. Το **δυναμικό σύστημα Μαθητείας**, είναι το πλέον αξιόπιστο σύστημα στη σχέση ΕΕΚ - αγορά εργασίας. Σε κανονικές συνθήκες, πάνω από το 50% των εκπαιδευομένων βρίσκει εργασία στο αντικείμενό του. Οι σχολές αυτές καταργήθηκαν το 2015, αλλά επανήλθαν το 2017 με **ΚΥΑ (ΦΕΚ 490Β και 491Β/20-2-2017)** των Υπουργείων Οικονομικών - Εργασίας - Παιδείας για αναβάθμιση της ποιότητας της ΕΕΚ και σύνδεση με την απασχόληση. Αντιθέτως, όπως ήδη αναφέραμε τα άλλα μοντέλα υστερούν στη σχέση τους με την αγορά εργασίας. Αυτό πρέπει να το λάβουμε σοβαρά υπόψη στα μελλοντικά σχέδια αναβάθμισης της ΕΕΚ.

Η μαθητεία πρέπει να είναι συνδυασμένη με τον επαγγελματικό προσανατολισμό και με πιστοποιημένες θέσεις μάθησης στις επιχειρήσεις. Παρότι δε, δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα της ανεργίας, ωστόσο μπορεί να διευκολύνει τη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία. Είναι ανάγκη ν' αξιοποιήσουμε τις υφιστάμενες καλές πρακτικές της Ε.Ε. στον τομέα αυτόν.

Ανώτατη Εκπαίδευση

Ο ν. 4485/2017 άρθρο 46 παρ. 3, για την Ανώτατη Εκπαίδευση προβλέπει τη θεσμοθέτηση προγραμμάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης διετούς διάρκειας, τα οποία οργανώνονται από τα ΑΕΙ. Το μέτρο αποσκοπεί στη δημιουργία ποιοτικών μεταλυκειακών «σχολείων» που προσφέρουν δεξιότητες και επιστημονικό υπόβαθρο στους απόφοιτους ΕΠΑΛ. **Το σημαντικό πλεονέκτημα των 2ετών προγραμμάτων είναι ότι τα τοπικά προσόντα των αποφοίτων θα είναι αυτομάτως πιστοποιημένα στο επίπεδο 5 του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων. Αναγνώριση δηλ.**

επαγγελματικών δικαιωμάτων ευρωπαϊκών προδιαγραφών. Είναι ανάγκη όμως να προσδιοριστούν οι κατάλληλες γνωστικές περιοχές, ώστε να υπάρχει αντιστοιχία με τις νέες τάσεις στην αγορά εργασίας, να αποφεύγεται η επικάλυψη και να εξασφαλίζεται η συμπληρωματικότητα με τα προγράμματα σπουδών στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Και αυτό είναι πολύ μεγάλο βήμα, γιατί έως τώρα οι μαθητές των ΕΠΑΛ είναι «μαθητές ενός κατώτερου θεού».

Θετικό βήμα επίσης, είναι και η δημιουργία ΚΔΒΜ εντός των Πανεπιστημίων.

Ο εκσυγχρονισμός της ΕΕΚ

ΕΣΕΚΑΑΔ

Για τον εκσυγχρονισμό της ΕΕΚ, με στόχο την επεξεργασία πολιτικών που αναβαθμίζουν την σχέση εκπαίδευσης και παραγωγής, συστάθηκε με το άρθρο 18 του ν. 4452/17 (ΦΕΚ 17Α/15-2-2017), το **Εθνικό Συμβούλιο Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (Ε.Σ.Ε.Κ.Α.Α.Δ.)**. Σε αυτό συμμετέχουν κοινωνικοί εταίροι και σκοπό έχει την παροχή συμβουλών και επιστημονικής καθοδήγησης για μείζονος σημασίας θέματα που σχετίζονται με τον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής στο πλαίσιο της προώθησης της γνώσης, της βιώσιμης ανάπτυξης, της αξιοποίησης των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, της προαγωγής της απασχόλησης χωρίς αποκλεισμούς και εν γένει την σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και την απασχόληση.

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο

Η κυβέρνηση διατύπωσε από τον Απρίλιο του 2016 το **Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και της Μαθητείας**.

Σύμφωνα με το Σχέδιο,

- Πρέπει να εφαρμοστεί το σύστημα πρόβλεψης των δεξιοτήτων, για το οποίο έχει ήδη θεσπιστεί ένα νομικό πλαίσιο.
- Πρέπει να προβλεφθεί περαιτέρω αναβάθμιση και επέκταση της μαθητείας και ευκαιρίες μάθησης με βάση την εργασία.

Βασικοί στόχοι του Πλαισίου είναι η:

- Διακυβέρνηση Συστημάτων ΕΕΚ και **Υιοθέτηση Συστήματος Παρακολούθησης της Υλοποίησης της Στρατηγικής της ΕΕΚ,**
- **Ολιστική προσέγγιση,** με ένα πειστικό προωθητικό όραμα βελτίωσης της ελκυστικότητας της ΕΕΚ που εμπνέει και συγχρόνως εξασφαλίζει αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα,
- Αναβάθμιση της ΕΕΚ μέσα από την ενίσχυση του κοινωνικού της ρόλου
- Στενότερη σύνδεση με την αγορά εργασίας και την οικονομία με στόχο την αμοιβαία βελτίωση,
- Ισχυρότερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων,

- Αποκέντρωση και ενίσχυση των πρωτοβουλιών σε επίπεδο εκπαιδευτικής μονάδας, της παιδαγωγικής ελευθερίας και της συλλογικής δράσης των εκπαιδευτικών,
- Ύπαρξη θεσμοθετημένων επαγγελματικών δικαιωμάτων τα οποία να εδράζονται πάνω σε περιγράμματα υπαρκτών επαγγελματίων που υφίστανται στην αγορά εργασίας,
- Ενίσχυση της ελκυστικότητας της ΕΕΚ στους νέους, και
- Συνολική βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης ΕΕΚ.

Σχέδιο ολιστικής παρακολούθησης της ΕΕΚ και της αγοράς εργασίας

Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα του συστήματος ΕΕΚ αποτέλεσε διαχρονικά η αξιολόγηση των δομών, ο βαθμός αξιοποίησης των κονδυλίων και οι αντιφάσεις του συστήματος με την πρόσβαση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, έχουμε ανάγκη από την ένταξη των δημιουργικών εργασιακών ικανοτήτων μέσα από τη δόμηση ενός ισχυρού συστήματος συνεχούς κατάρτισης και ΔΒΜ, αρμονικά δεμένο με τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές πρακτικές. Αυτό, σε επίπεδο εφαρμοσμένης πολιτικής, απαιτεί την ΟΛΙΣΤΙΚΗ θεώρηση των τομέων μάθησης και πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

Για την επίλυση αυτού του προβλήματος θα μπορούσαμε να σχεδιάσουμε ένα σύστημα **Ολιστικής Ηλεκτρονικής Παρακολούθησης** των ροών όλου του συστήματος ΕΕΚ. Θα είναι ενταγμένο στην Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση και ειδικότερα στο Σύστημα Παρακολούθησης της Υλοποίησης της Στρατηγικής της ΕΕΚ, το οποίο προβλέπει ότι *«η Διακυβέρνηση της ΕΕΚ θα πρέπει να υπηρετεί την ολιστική προσέγγισή της, που αποτελεί βασική κατεύθυνση της στρατηγικής για την αναβάθμιση της ΕΕΚ/ μαθητείας»* όπως προβλέπει το **Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και της Μαθητείας** (Απρίλιος 2016).

Άλλωστε, η ΔΒΜ αποτελεί ένα «πρόταγμα» με τον άνθρωπο στο επίκεντρο της κοινωνικής ζωής, αναγνωρίζοντας τη μάθηση ως πρωταρχικό εργαλείο χειραφέτησης και προσωπικής αυτό-ολοκλήρωσης.

Στοιχεία του συστήματος ολιστικής παρακολούθησης:

Απόδοση ενός μοναδικού κωδικού αριθμού παρακολούθησης (συμβατού με την Ε.Ε. και πιθανόν το ΑΦΜ) για κάθε δομή, εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενο που θα τον ακολουθεί σε όλη την μαθησιακή και εργασιακή ζωή.

Διαχειριστής της βάσης δεδομένων θα είναι το **«Εθνικό Συμβούλιο Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού» (Ε.Σ.Ε.Κ.Α.Α.Δ.)** και θα περιέχει:

- Πλήρη απογραφή δομών και προσωπικού
- Σύνδεση της κεντρικής βάσης δεδομένων με όλες τις δομές οι οποίες αυτόματα θα δηλώνουν υπεύθυνα το εκπαιδευτικό έργο που εκτέλεσαν και εκτελούν κατά ορισμένα διαστήματα ή προγράμματα, τα άτομα που εκπαιδεύτηκαν κ.α..

- Το κόστος του προγράμματος ή το κόστος δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης
- Τον αριθμό εισροών - εκροών εκπαιδευομένων και αποχωρησάντων
- Τα στοιχεία πρακτικής άσκησης
- Τον χρόνο εκτέλεσης
- Την εύρεση εργασίας και την απασχόληση
- Αυτόματη σύνδεση με στις κατατιθέμενες ΑΠΔ (Αναλυτικές Περιοδικές Δηλώσεις) των εργοδοτών για καταγραφή της απασχόλησης, της θέσης, της αμοιβής καθώς και με τις βάσεις δεδομένων του ΟΑΕΔ, του ΣΕΠΕ, του ΕΦΚΑ κ.α.

Για αυτοαπασχολούμενους, εργοδότες και ελεύθερους επαγγελματίες θα πρέπει να βρεθεί ένα παράλληλο σύστημα ικανοποίησης των παραπάνω βασικών προδιαγραφών παροχής πληροφοριών.

10 βασικές λειτουργίες του ολιστικού συστήματος παρακολούθησης

Με το ολιστικό σύστημα παρακολούθησης της πορείας του εκπαιδευόμενου - εργαζόμενου μπορούμε να έχουμε αυτομάτως τα παρακάτω στοιχεία:

- Την είσοδο και έξοδο κάθε ατόμου στην ΕΕΚ και στην εργασία,
- Την πορεία κάθε δομής, μονάδας και ατόμου σε μέχρι τέλους της λειτουργικής και εργασιακή ύπαρξης,
- Τα κενά εργασίας – ανεργίας κάθε ατόμου,
- Την ειδικότητα της εκπαίδευσης, τις ώρες εκπαίδευσης, την πρακτική άσκηση κ.α.,
- Την εκπαιδευτική μέθοδο (Μαθητεία, ενδοεπιχειρησιακή, εξ αποστάσεως, φυσική παρουσία, δια βίου),
- Την ειδικότητα της, κάθε φορά, απασχόλησης,
- Τις πραγματικές αποκλίσεις ΕΕΚ - αγοράς εργασίας στα προγράμματα, στον χρόνο προσαρμογής στην θέση εργασίας και στην απασχόληση αποφοίτων στη θέση που καταρτίστηκαν,
- Το πραγματικό κόστος κάθε απόφοιτου (συνολικό κόστος κατάρτισης διαιρούμενο με τους απόφοιτους που εργάζονται στην ειδικότητα),
- Το δημόσιο, κοινοτικό και ιδιωτικό κόστος κάθε δομής, κάθε μονάδας και κάθε προγράμματος και τον ειδικό λόγο κόστους – αποτελέσματος,
- Τον λόγο κόστους - αποτελέσματος της ΕΕΚ σε πανεθνική κλίμακα.

Με τα παραπάνω στοιχεία, το **Ε.Σ.Ε.Κ.Α.Α.Δ.** θα μπορεί να ελέγχει αυτοματοποιημένα και ανά πάσα στιγμή το σύνολο της ΕΕΚ γενικά, επί μέρους και ατομικά, να ελέγχει άμεσα την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων, την ποιότητα της ΕΕΚ, το κόστος κ.α.

Θα εξαλειφθεί έτσι η αποσπασματική αξιολόγηση κάθε μονάδας και προγράμματος, η οποία μπορεί να δημιουργήσει την ψευδή εικόνα ότι **όλοι χωριστά εκτέλεσαν άριστα το έργο τους, ενώ συνολικά η ΕΕΚ θα έχει αποτύχει!**

Αυτό δεν πρέπει να επαναληφθεί! Οι προηγούμενες αποτυχίες μας πρέπει να γίνουν μάθημα και εφόδιο για μια ΕΕΚ αναβαθμισμένη, πλήρους λογοδοσίας και ελέγχου κόστους - αποτελεσμάτων, χωρίς τις παθογένειες του παρελθόντος. Η ΕΕΚ πρέπει να είναι επένδυση και όχι κατανάλωση κοινωνικών κονδυλίων!

Θέλουμε να εντάξουμε τους νέους στην εργασία, με την προαγωγή της ισοτιμίας, της διαφάνειας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά. Και για όλα αυτά, πρέπει ν' αλλάξουμε εμείς νοοτροπίες, ν' απομακρυνθούμε από την αδράνεια και να προχωρήσουμε σε συνθέσεις νέων ιδεών και πρακτικών.

Εμείς ως Υπουργείο, οραματιζόμαστε την επόμενη ημέρα. Η εκπαίδευση και η εργασία είναι η ίδια μας η ζωή! Σε αυτές επενδύουμε! Δεν αποτελεί καινοτομία ένα δημόσιο σχολείο δεξιοτήτων αποκομμένο από την ανθρωπιστική παιδεία! Δεν θέλουμε ελιτίστικη εκπαίδευση! Επιδιώκουμε να προωθήσουμε την κοινωνική αλληλεγγύη, τη δημιουργικότητα και ποιότητα στην εργασία, στο «υγιές επιχειρείν και αριστεύειν» ως σημείο αναφοράς στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η διεύρυνση του αγαθού της παιδείας είναι η δική μας απάντηση ως καινοτόμα στρατηγική σε όσους θεωρούν ως αδιαμφισβήτητη μια κοινωνία με κοινωνικές ανισότητες!

Σας ευχαριστώ